

TÓTH Eszter

PTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola

Nyelv és Kommunikáció Doktori Program PhD hallgató

Outsider art – kortárs művészeti reflexiók

Az outsider art marginalizált illetve terápiás közegekből vált interdiszciplináris területté. A világszerte megfigyelhető jelenség mögött egy művészeti, kulturális és társadalmi kommunikációs átalakulás húzódik, amely a művészetnek a fogyatékosághoz, az őrülethez, a társadalmi peremléthez fűződő viszonyában nyilvánul meg. Ez egyben társadalmi változást tükröz, mely a kultúra, a pszichiátria és az intézményrendszerek világának fejlődésével van összefüggésben.

Az outsider art alkotásai jellegzetes szubkultúrákban jönnek létre, amelyek sajátos minőségekkel rendelkeznek. Az outsider art művészei a társadalmi nyilvánosság perifériáján alkotnak, az alkotás meghatározó része életüknek, az alkotói folyamat a belső szükségletből fakadó kifejezés, trauma intenzitásán alapul. Identitásukat meghatározó tényező, hogy önmagukra nem tekintenek művészként és műveiket nem definiálják művészetként. A kívülálló művészet az elmúlt ötven évben a kortárs művészet élénk, kiegészítő elemévé vált.

Ennek a folyamatnak az értelmezésében hangsúlyossá válik, hogy egy olyan sajátosan posztmodern (művészeti) jelenségről van szó, amelyik sem a művészet, sem a betegség fogalmát nem akarja kisajátítani, éppen ellenkezőleg, azok minél pontosabb és empirikusabb megismerésére, megértésére törekszik, a kortárs művészet plaszticitását állítja ki az érdeklődő szemek elé. Ezt a hozzáállást fedezték fel kortárs művészek, akiknek ez irányú törekvései az egész tematika szempontjából tanulságosak, mert segítik felfejteni az outsider art (kortárs) művészetben betöltött szerepét.

Jean Dubuffet francia informel festő volt az első, az 1940-es években, aki meghatározta e különleges területet, és elválasztotta a „*beaux arts*”-tól, az *art brut* (nyers művészet) fogalommal fémjelezve ideológiáját. A mentálisan sérült személyek, a börtönökben raboskodók vagy más peremterületeken izoláltan élő, művészileg képzetlen alkotók köreiből találta meg a számára értékes műveket, gyűjteményt alapított, s művészeti galériákban mutatta be a műveket. Dubuffet tevékenysége további kezdeményezéseket indított el, az 1970-es évektől kezdve pedig a marginális művészeti megnyilatkozásokat világszerte már egyre nagyobb figyelem kísérte.

Előadásomban művészek reflexión és kezdeményezésein keresztül mutatom be, milyen szempontok alapján közelítenek a pszichiátria, a művészet és terápia tematikájához, az outsider művészekhez és műalkotásokhoz, hogyan dolgoznak klinikumban vagy közös akciók keretében pszichiátriai és művészeti kontextusokban, s ezáltal miként vesznek részt az outsider art megkonstruálásában. A példák során kitérek külföldi és magyar vonatkozásokra is. A kollaborációk során fény derül arra is, miként hat az outsider art a kortárs művészetre és milyen pozitív folyamatokat generál.